

Torgny Lindgren

KLINGSOR

*O malíři, který
neudělal díru do světa*

host

REALITNÍ MAKLĚŘ: Je to tu už celou věčnost pusté.

MY: Ale tady se tedy narodil?

MAKLĚŘ: Ano, tady zřejmě byla ložnice. Pupeční šňůru prý přestříhla Hana Gralinová.

MY: Hana Gralinová?

MAKLĚŘ: Porodní bába to asi nebyla. Ale ovládala porodnické umění. A tady v domě Klingsorových přišlo na svět nějakých dětí. Lidi ze sebe dělají všechno možné.

MY: Nevšimla si něčeho pozoruhodného? Něčeho zvláštního? Žádná vítězná čapka? Žádné přebytečné prsty? Nebo pochybnosti o novorozencově pohlaví? Žádná třpytivá blána na očích?

MAKLĚŘ: Pokud je nám známo, nic pozoruhodného se neobjevilo.

MY (*teď v kuchyni u vysokých oken*): Ten kopec, tamhle za jezerem. Jmenuje se nějak?

MAKLĚŘ: Psí hora. A za Psí horou je Rukavicová hora. A za Rukavicovou horou další hora. A tak dále. A tak dále.

MY: Tady klečel na kanapi a viděl ty kopce.

MAKLĚŘ: I to je možné.

MY: Rukavicová hora a tak dále? Psí hora a tak dále? Modrý nádech?

MAKLÉŘ: Ano. A tak dále.

MY: Ale on snad hory nikdy nemaloval?

MAKLÉŘ: Pokud je nám známo, tak ne. Opravdu máte zájem o dům?

MY: Tenhle dům snad nechce nikdo koupit?

MAKLÉŘ: Zatím nikdo. Ale vy jste se na něj ptal. Je na prodej. Za míň než odhadní cenu.

MY: My jsme se ptali na dům Klingsorových. Jde nám o Klingsorovy. Hlavně o malíře Klingsora.

MAKLÉŘ: Ano, tohle je dům Klingsorových. Postavil ho starý Klingsor.

MY: Starý Klingsor?

MAKLÉŘ: Ten sem přišel. A začal pěstovat brambory. Dům postavil starý Klingsor.

MY: Postavil ho?

MAKLÉŘ: Ano, postavil.

MY (*po celou dobu si zaznamenáváme, co vidíme a slyšíme. Pohledem hledáme nějaký předmět, na který bychom se posadili, židli nebo cokoli jiného, místnost je však úplně prázdná. A snažíme se pochopit, kam vedou troje dveře*): Který pokoj byl jeho?

MAKLÉŘ: Vlastní pokoj asi nikdo v rodině neměl. Ani on nebyl výjimkou. Vedle prý stál obrovský tkalcovský stav.

MY: Tkalcovský stav?

MAKLÉŘ: Tkalcovský stav staré Klingsorky. Vyrobil ho starý Klingsor.

MY: Byl tamhle v té skříňce porcelán? Tam nad dřezem?

MAKLÉŘ: Pravděpodobně. Tak to bývalo. Vy jste příbuzní?

MY: Ne tak úplně.

MAKLÉŘ: Měl prý spoustu příbuzných. V Severní Americe. A ve Stockholmu. A na pobřeží Norrbottenu. Ale Klingsorové si říkali jen tihle Klingsorové.

MY: Jsme rozptýlení. To je to jediné, co nás spojuje. Že jsme rozptýlení.

MAKLÉŘ: Za to se nikdo nemusí stydět. Co tomu říkáte?

MY: Čemu?

MAKLÉŘ: Tomu baráku.

MY: Tamhle ta malba vedle komína. S tou cukřenkou. To je jeden z jeho obrazů?

MAKLÉŘ: Kdosi ho tam pověsil. Tenkrát. Když o něm psali v novinách. Když byl slavný.

MY: Jenom jeden obraz?

MAKLÉŘ: Plánovalo se, že tady z toho bude muzeum. Klingsorovo muzeum.

MY: Jen jeden obraz? Nic víc?

MAKLÉŘ: Prozatím. Ale na tom nezáleží. Maloval přece pořád dokola jeden a týž obraz.

MY: Ano, vypadá to tak. Dokážeme si to představit.

MAKLÉŘ: Ať už tím sledoval cokoli. O co mu vlastně šlo?

MY: Chtěl změnit svět.

(Olej na dřevěné desce „Šálek s modrými kudrlinkami“, 32 × 29 cm, signovaný 1941.)

MAKLÉŘ: Můžete ten dům dostat. Když se o něj postaráte.

MY: Ne, dům ne. Nám jde jen o malíře Klingsora.

MAKLÉŘ: Před ním nikdo malířem nebyl.

MY: Budeme psát knihu o jeho životě.

MAKLÉŘ: Ale on snad teď už slavný není?

(Pohybujeme se mezi nevelkými místnostmi, všechny dveře jsou otevřené, okna rozbitá, podlahu pokáleli ptáci, střechou z březové kůry a pilin prosvítá slunce. Ve dřezu najdeme opuštěné myši hnízdo.)

MY: Všude je tu cítit dřevní dehet.

MAKLÉŘ: Dehet nebo dehtový olej. Nebo terpentýn. To je na tomhle domě trochu zvláštní.

MY: Všechny domy i všechny lidské životy mají svůj vlastní obsah. Všechno je třeba nějak interpretovat.

MAKLÉŘ: Nejdřív vezme za své střecha. Pak okna. A spadnou severní stěny. Nemovitosti podléhají zkáze. Tak už to prostě chodí.

MY: Nemáme moc času. Ani my, ani domy.

MAKLÉŘ: V širší perspektivě nemá nic smysl.

Vzpomněli jsme si na něco, co nám kdysi dávno řekl Klingsor: Proč člověk po smrti zetlí, proč nekrytalizuje?

V realitní branži jsme si tuto otázku nikdy nepoložili.

Starý Klingsor je pohřbený na opuštěném hřbitově nad Klávavikenem. Do náhrobního kamene ze žuly je neuměle vytesané jméno KLINGSOR — písmena byla kdysi vybarvena kostní černí smíchanou s lněným olejem.

Do hrobu si Starý Klingsor odnesl nespočet tajemství.

To byl tedy Starý Klingsor — po něm přišel Mladý Klingsor, pak Klingsor otec a nakonec Klingsor malíř. Starý Klingsor se určitě stal Starým Klingsorem až po smrti.

To on postavil dům na Håptjärnském návrší. Právě on by byl mohl vysvětlit specifickou vůni, která dodnes zaplňuje celé stavení, celý už tak dlouho pustý klingsorovský dům — všechny čtyři pokoje, kuchyň, komoru, salon i obě místnosti v podkroví —, vůni, která má nádech opuštěnosti, pralesa, mýtin, ale i temnou příchut' tepla a intimity, zkrátka a dobře velmi výraznou vůni dehtu a dehtového oleje.

Když se dům stavěl, Starý Klingsor sedával každý večer a každou noc na kamenných základech, ze smolných špalků a odřezků dělal třísky a jednu po druhé je nechával padat do vykopané jámy. Třísky třpytící se éterickými oleji. Klingsor malíř, jeho po-

tomek, pak mnohem později objevil stejnou vůni v balzámovém terpentýnu z Benátek. V tekutině, která také způsobila jednu z menších katastrof v jeho životě. Možná z něj malíře udělaly právě ty balzamické vůně.

Proč Starý Klingsor plnil základy domu třískami, odštěpky a hoblinami ze smolného dřeva? Večer co večer, špalek po špaleku, noc co noc v letním světle?

Chtěl vytvořit něco trvalého. A něco jiného chtěl vymýtit.

Kdy? Který rok? To nevíme. Muselo se to odehrát během některého z posledních vlahých let devatenáctého století. Ale matrika a katastr mlčí.

Zprvė chtěl vymýtit nakyslý klingsorovský pach. Všichni věděli, že Klingsor vždycky páchne Klingsorem. V budoucnu měli Klingsorovi potomci být cítit pouze dehtem, ničím jiným.

Zadruhé chtěl svůj dům ochránit před souchotinami. Jedinou spolehlivou ochranou proti této nemoci byl dřevní dehet. Mohli jste si vtírat dehtovou vodu do hrudníku, mohli jste cucat smolné třísky, mohli jste pojídat kousky cukrové homole namočené do dehtového oleje, mohli jste popíjet některou z lékárenských dehtových tinktur s olejem z přesličky. Poslední vzdechy umírajících vždycky naplňovaly vzduch v jejich pokoji nezaměnitelnou, léčivou vůní dehtu.

Starý Klingsor nevěděl, že na Klingsory si souchotiny jen tak nepřijdou. Ale bylo to tak.

Co ještě si s sebou vzal do brusinčím porostlého hrobu na pustém hřbitově ve svahu nad Klávavikenem?

Umění vyrábět truhly, kredence, tkalcovské stavy a zásuvky pod postel bez kovových ozubů, dřevěných kolíčků či přeplátovaných rohů.

Schopnost hvízdáním přilákat zajíce, lišky, a dokonce i losy, takže se pak k němu plazili po bříše jako spráskaní psi.

Trik, s jehož pomocí bez nástrojů, jen prsty, stahoval krávy, telata a ovce. Jednou tak prý v Rislidenu stáhl dokonce i koně.

Schopnost tvrdit železné sekyry, dláta a rýče tak, že byly stejně tvrdé a ostré jako kupovaná ocel.

Paměť, díky níž byl s to odříkat z paměti celého *Kazatele* a půl *Zjevení svatého Jana*.

Navíc si s sebou na věčnost vzal tajemství kořalky.

Takovou kořalku, jakou vyráběl Starý Klingsor, po něm už nikdo vyrobit nedokázal.

Nikdo neví, jak to dělal. Nikdo ani neví, od koho se to naučil.

Plechový kanystr stvořil, ba vynalezl sám. Jiní ho vynalezli až později a díky němu nabyli pohádkového bohatství, ale Starý Klingsor byl první.

Vzal tenkrát plechovou rouru, patnáct palců dlouhou a patnáct palců širokou, a na obou koncích ji ohnul do pravého úhlu. Pak plechy sletoval, čímž takto vzniklý tříhranný kanystr dokonale utěsnil. V jednom ze špičatých rohů vystříhl nůžkami na plech otvor a potom vysoustružil mosaznou hubičku a k otvoru ji přiletoval. Hubička se dala ucpat zátkou z jalovcového dřeva.

V tomhle plechovém kanystru vyráběl kořalku.

Nejdřív ho vždycky naplnil vodou z gårdmyrského pramene, potom přidal všechny ostatní suroviny. Všechno pečlivě zvážil na mincíři a odměřil v odměrkách. Tohle dělal v říjnu a pak ten kanystr zakopal do hnoje. Tam ho nechal ležet přes zimu.

Ten kanystr se ostatně zachoval, je k vidění v komunitním centru v Glommersträsku.

Když se blížily svatodušní svátky, Starý Klingsor kanystr s nápojem, teď díky teplu v horkých výkalech značně zušlechtěným,

vykopal. Potom se na dvě noci a jeden den zavřel do prádelny. Co tam dělal, nikdo neví. Z komínové roury stoupal kouř, okno se zamžilo a zpod dveří občas unikala pára. To je vše, co se dá říct s jistotou.

Když odtamtud konečně s tříhranným kanystrem vyšel, byla kořalka hotová. Nejenom hotová, byla přímo dokonaná.

Nepoužíval odstředivku ani máselnici, ba ani žádný destilační přístroj a nápoj necedil ani nefiltroval přes kváskový chléb.

Jednou dal ochutnat dvěma sousedům a oba byli zajedno — průzračnější a lahodnější kořalku nikdy nepili.

Kdepak, nepoužíval žádné zvláštní figly, složité procedury ani kouzla, šlo o něco tak jednoduchého a přirozeného jako proměna.

Po dopolední kaši na svatodušní sobotu vzal kořalku a třpytivou zelenou sklenici z kredence a vydal se s nimi do lesa. A přes svatodušní neděli a svatodušní pondělí byl pryč.

V lese se namazal jako doga. Opil se natolik, že chvílemi ztrácel zrak, kálel si do kalhot a plakal štěstím. Občas si lehl pod nějakou stoletou borovici a usnul, a když zase přišel k sobě, statečně a vytrvale nasával, dokud kanystr nevyprázdnil. Tančil v mechu mezi balvany a z plna hrdla zpíval a vyřvával všechny povznášející světské i duchovní písně, které se naučil jako malý. Bylo to pod Močálovou horou, před svahem, kde vykukuje písek a nachází se liščí nora — mezi jeho vlastním statkem a usedlostí Granberg.

Ale když už bylo všechno vypité a přiblížil se všední den, takže bylo třeba vypustit ovce do lesa, přinést brambory ze sklepa a nasypat je do lísek, aby naklíčily, a studánka se musela vyčistit od pulců, tehdy se Starý Klingsor vrátil domů ke Staré Klingsorce a dětem. Poněkud se mu podlamovaly nohy a občas trochu poskočil a zahopkal. Věděl, že za rok se opije znovu.

Ale naposled — těžko říct, kterého to bylo roku — zapomněl sklenici na šikmo uříznutém pařezu v lese.

Naposled?

V následujících dnech se nad sebou a nad svým alkoholickým opojením důkladně zamyslel. Proto to bylo naposled. A sklenice zůstala stát na smrkovém pařezu, zapomenutá.

Vnitřním zrakem uviděl sám sebe takového, jakého ho předtím viděly veverka, sojka a všehomír: poskakujícího, vrávorajícího, se zvratky, které mu ve spánku vytékaly z koutků úst. Uslyšel vlastní řvavý a falešný hlas.

Přece jenom byl Klingsor.

Klingsor, který bohužel nepochopil, že musí dbát na svou důstojnost.

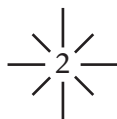
Uvědomil si, jak hluboko klesl, jak zradil svůj rozum a rozva- hu, jak ohavně se ponižoval, jak se vzdal vznešenosti a přišel o ni.

Proto se příští neděli vydal do Kusforsu za Erikem Larssonem, laickým kazatelem a řádovým bratrem abstinentského spolku Modrá stuha. Tam složil abstinentický slib. Už nikdy nebude vyrábět, kupovat, prodávat, používat či jiným lidem poskytovat alkoholické nápoje jako prostředek slasti. Všemi čestnými způsoby bude proti konzumaci omamných nápojů bojovat a bude všemožně usilovat o rozmach abstinentismu. Bude se distancovat od všech zdánlivě nevinných proměn. Nikdy neprozradí žádné z tajemství abstinentského hnutí.

Už nikdy nebude tančit s odhalenou hrudí v mechu mezi bludnými balvany.

Přísně vzato, nešlo asi o mech, nýbrž o lišejníky a plavuně se silným zastoupením rašeliníků. Pro podroušeného člověka to byl výtečný podklad.

Ale ta sklenice zůstala venku v lese.

Proč se o to všechno zajímáme? O kořalku, Starého Klingsora, tkalcovský stav, mech, ve skutečnosti asi lišejník, a o hranatou, nahoře zakulacenou sklenici?

Protože právě tady, v těchto jevech, spočíval základ budoucího malíře. Bez toho všeho by Klingsor nikdy nebyl našel cestu ke střízlivému opojení uměním.

Kdyby o svém životě mohl psát sám malíř, byl by všechno vynechal. A my bychom jeho text odmítli jako irrelevantní. Sám malíř, který přece byl mistrem soustředění, by řekl, že na většině věcí nezáleží.

A my bychom se nikdy neodvážili tvrdit, že píšeme tak, jak on maloval.

Jak rod Klingsorů přišel ke svému jménu?

Nevypůjčil si ho ani z opery Richarda Wagnera, kde se toto jméno vyskytuje, ani z krátkého románu Hermanna Hesseho, kde malíř téhož jména prožívá poslední léto žhnoucích barev a opojného vína. Kdepak, když tato díla spatřila světlo světa, byli Klingsorové už dávno usazení v hlubokém vnitrozemí severošvédského kraje Västerbotten a vykopávali pařezy na dehet, obdělávali pole, káceli stromy, tkali, odlévali zvony

a vyráběli stoly, židle i truhly. A dělali toho ještě mnohem a mnohem víc.

Rod? Příbuzenstvo? Praotcové? Potomci?

Nám tyto pojmy můžou připadat nepochopitelné. Za námi se nachází pouze temnota bezpočtu bezejmenných osob. Všichni můžeme být potomci kohokoli. Předkové? Pokud někdy existovali, vzali navždy za své. Po nás nepřijdou žádní dědicové, žádní příbuzní. Žádné vlastnosti a schopnosti jsme nezdědili a žádné nikomu neodkážeme. Mrtví pohřbili své mrtvé a my jsme velmi, velmi osamělí. Nepotřebujeme žádný původ. S hlubokým uspokojením si užíváme svobody spočívající v tom, že nejsme ničí potomci a nemusíme být pozůstalí.

Malíř Klingsor v posledním rozhovoru, který jsme s ním vedli, konstatoval:

„Když na prádelní šňůru pověsíte prostěradla a dlouho a pozorně se na ně díváte, vynoří se všichni nebožtíci, zjeví se vám na tkanině a vy si s nimi můžete povídat.“

Lidé se domnívali, že rodu dal jméno Starý Klingsor. Ale už dávno před Starým Klingsorem existoval jiný Klingsor, Praklingsor, to jest první předek malíře Klingsora.

Zpočátku se jmenoval Lars Nilsson a pracoval jako čeledín v tjärstadské farnosti v kraji Östergötland. V létě roku osmnáct set dvanáct byl v Skäninge odveden. Těžko říct, jestli se nechal naverbovat dobrovolně, nebo k tomu došlo násilím, potřebovali prostě nahradit chybějícího vojáka.

Koncem května roku osmnáct set třináct ho s celou östergötlandskou domobranou převezli lodí na Rujanu. Šlo o to zničit Napoleona. Lars Nilsson měl zrezavělou pušku, vojenský vak ze lnu a juty, který původně sloužil jako pytel na

brukve, a boty, které někdo uřízl z nohou vojákovi, jenž padl u Sävaru.

O půl roku později jeho rotu přeložili do několika vesnic jižně od Lübecku. Pár měsíců střežil s ostatními muži Stecknitzský kanál.

Jednoho odpoledne začátkem září se procházel po hřbitově v Krummesse. Bylo po dešti a on uviděl hejno jeřábů, kteří letěli ze Švédska na jih. Četl si jména na náhrobních kamenech.

Jaké se mu na tom hřbitově honily hlavou myšlenky, s tím se nikdy nikomu nesvěřil. S pozdviženým obočím a lehce skloněnou hlavou popocházel sem a tam, v ústech pár tenkých plátků sušené uzenky, které mu klouzaly mezi stoličkami.

Za soumraku se vrátil ke svému pluku.

Mnohem později vyprávěl, co se onoho večera událo. Zlomky toho vyprávění po mnoho generací přežívaly mezi jeho potomky, také v naší současnosti, několik fragmentů zůstalo i u malíře Klingsora.

Na cvičišti cestou na Buchholz spatřil nějakého vysokého důstojníka. Možná to byl velitel pluku af Boij, možná dokonce generál von Vegesack, který si při západu slunce vyjel na koni. Praklingsor přistoupil ke vzpřímeně sedícímu veliteli na koni, zasalutoval po prusku, jak ho to učili, a řekl:

„Pane generále, chtěl bych přednést prosbu.“

„Hm,“ odpověděl důstojník ze hřbetu koně. „Jak se jmenuješ?“

Praklingsor se postavil do pozoru a odvětil: „Bůh mi pomoz, ale doma v tjärstadské farnosti v Östergötlandu mi říkají Nilsson. Můj otec se jmenoval Nils Nilsson. Jeho otec se jmenoval Nils Nilsson. Ale takové jméno se přece nedá brát vážně.“

„Pročpak?“

„Člověk nemůže cítit vděk a radost, když se jmenuje Nilsson. To je jméno bez glancu a hrdosti.“

„O tom já nic nevím,“ poznamenal vysoký důstojník, zřejmě von Vegesack. „S tím, že je někdo jen Nilsson, nemám žádné zkušenosti.“

„Přál bych si nějaké jméno, které bychom já a moji potomci mohli důstojně nosit,“ vysvětlil budoucí Klingsor. „Jméno, které bych někomu mohl odkázat. Jméno, které odolá bezejmennosti a porazí ji. Které zvýší mou cenu.“

„A jaké by to mělo být jméno?“

„Jedno jsem našel tady na hřbitově. A jelikož jeho majitel je mrtvý a pohřbený, řekl jsem si, že bych ho mohl převzít.“

„A co to je za jméno?“

„Klingsor,“ odpověděl Klingsor, který se teď opravdu měnil v Klingsora.

„Klingsor?“ pronesl generál zamyšleně. „Jo, Klingsor. To je hezké. Skoro velkolepé. Můžeš si ho nechat zapsat do matriky.“

„Nedalo by se uvažovat i o malém *von*?“ otázal se Klingsor. „Von Klingsor?“

„Že ti není hanba, chlape!“ zařval generál. „Jak se opovažuješ?!“ Pobídl koně a tryskem odjel.

To však nebylo naposled, kdy se to malé *von* vkradlo do historie vojákova rodu. Najdete ho v seznamu výplat z pily v Sandviku. Uvidíte ho, pravda škrtnuté, v matrikách z poloviny devatenáctého století. Různé stoly a židle nesou vypálenou značku *v K*, a takto byly vespod označené dokonce i dnes už ztrouchnivělé rakve z konce devatenáctého století. V katalogu malířské školy na Truhlářském vršku ve Stockholmu jsme objevili studenta jménem von Klingsor.

Z Rujany byl Klingsor spolu s ostatními muži přepraven do Karlskrony a odtamtud se pochodovalo na západ k norské hranici. Tam, u Töcksforsu, Klingsora přeložili k Västerbottenskému

pluku. Takže když válka konečně skončila, Klingsor naposled pozvedl „k počtě zbraň“ a postavil se do pozoru na kostelním vršku v městě Umeå.

Takto se Klingsorové ocitli ve Västerbottenu.

V Umeå se Klingsor seznámil s děvečkou Elin Larsdotter a v neděli před svatodušními svátky roku osmnáct set šestnáct se s ní v umeåském kostele oženil. Od podzimu téhož roku jsou oba vedeni jako novoosídlenci v matrikách norsjöské farnosti: v. Klingsorovi.

V onom odřené pytli ze lnu a juty, záplatovaném kusy kůže, si Klingsor s sebou až do Umeå přinesl směšně zanedbatelnou válečnou kořist: trojnohý železný kotlík o obsahu čtyř konvic a dvě pevně stočené reprodukce rytin Albrechta Dürera, vytištěné v Norimberku.

Kde se litinový kotlík nachází v současnosti, nevíme, ale malíř Klingsor ho zachytil na dvou kresbách a jednom obraze.

Když kresby posílal své vedoucí práce na korespondenční škole, v průvodním dopise napsal:

„Ten železný kotlík nám během našeho polního tažení proti Napoleonovi darovala Jeho královská Výsost korunní princ.“

Obě kresby jsou tedy rané studie provedené tužkou, křídou a snad špatně fixovaným pastelem, kdežto obraz je pravděpodobně jedním z jeho posledních děl. Je jasné vidět, jak malíř zápasí s problémy formy: kotlík je zčásti zcela zřetelný, zčásti se rozplývá, jako by mířil do černě a tmy v pozadí. Olejová vrstva je nápadně tenká, víc terpentýnu než barvy, spíš lazura, dominantní barvou je caput mortuum. Nad neforemnými rukojetími se možná vznáší slabě se třpytící pára.

Caput mortuum byla pro Klingsora vůbec nejdůležitější barva, barva barev, a hned po ní benátská červeně. Právě tyhle dvě

barvy vždycky ze všech nejdřív vymačkal v malých hromádkách na paletu, vedle kovových misek s balzámovým terpentýnem a sikativem.

My, kteří si vážíme jeho života a díla a obdivujeme je, nevyhnutelně s *caput mortuum*, s nejtemnější a nejneurčitější ze všech barev, s touto hnědavou a špinavě šedou břeckou, cítíme svázanost. Znali ji alchymisté, šlo totiž o nejobvyklejší zbytkový produkt, který vznikl, když se z oxidu železitého marně snažili vyrobit zlato. Barva je to však starší, první malíři kostelů získávali *caput mortuum* tak, že v hmoždíři roztloukali mumie a kosti nebožtíků.

I benátská červeň je plodem usilovného snažení alchymistů, jejich nenaplněných nadějí, směšných omylů, intelektuálních nedostatků, zkratka a dobře: je to odpad. Pro mnohé z nás obě barvy, *caput mortuum* a benátská červeň, představují luxusní krásu, která se ve skutečném životě nachází mimo náš dosah.

Ze Šlesvicka-Holštýnska si voják Klingsor přinesl na zádech domů i jeden pokrm, jídlo do kotlíku. Tedy ne samo jídlo se všemi surovinami, rujanský *Klützen*, ale umění, jak je připravit.

Všechny vepřové kůže, které se dají sehnat, se nechají dusit na mírném ohni, dokud se v podstatě nerozpustí. Do vývaru se vloží žmolky pšeničné a ječné mouky s vejci. A možná jeden pastinák. Nebo hlíza celeru. A pepř, pokud nějaký je. Když je pokrm příliš řídký a vodový, přidají se brambory. Vepřové nožičky. Kousek zbylého hovězího plátku s morkovou kostí.

Jídlo, které se nikdy nedá dokonat.